

Kritik af allmänna  
valprincipen jemte förslag  
till en  
nationalrepresentatio...

Hultgren, Olof Johan,

53 E c Br. 1865



HULTGREN

Polit.  
84  
Republ.  
(1865)

KRITIK

AF

ALLMÄNNA VALPRINCIPEN

JEMTE

FÖRSLAG

TILL

EN NATIONALREPRESENTATION MED  
STÅND OCH KLASSVAL.

STOCKHOLM,  
TRYCKT HOS ERIC KÄHRE,  
1865.



✓

KRISTEN

ALLMÄNNA HÖRSÄLLS

FORSTÄLL

ALLMÄNNA HÖRSÄLLS

ALLMÄNNA HÖRSÄLLS

Kungl. biblioteket



0 0000 000030377



Författaren till en nyligen utkommen brochyr med titel: "Betraktelser i representationsfrågan af en Svensk medborgare, som icke undertecknat någon reformadress", tillkännagifver, att han förut varit en vän af klassvalsprincipens teori, men allt mer och mer lärt sig inse hvilka oöfvervinneliga svårigheter, som möta för dess tillämpning, samt att han förvånats deröfver, att ingen af klassvalsprincipens anhängare ens försökt angifva, huru denna viktiga fråga borde lösas.

I anledning häraf framlägges nu ett sådant förslag af en svensk medborgare som förr varit en vän af allmänna valprincipens teori och äfven undertecknat en tacksamhetsadress för det framlagda kungliga representationsförslaget, men som allt mera blifvit öfvertygad om den orättvisa och de vådor, till hvilka denna princip i tillämpningen leder. Det är naturligt, att ett af en enskild person i hast utarbetadt förslag icke saknar stora brister, men öfvertygad, att dessa icke skola vara omöjliga att afhjelpa samt att tillvaron af ett förslag, bygd på ständs och klassval, icke skulle vara utan all vikt vid det stundande afgörandet af nationens stora lifsfråga, har författaren af nämnda förslag icke dragit i betänkande att öfverlemna detsamma åt offentligheten jemte en kritik af allmänna valprincipen.

Till utgångspunkt för denna kritik begagna vi det resultat, hvartill den ofvannämnda bro-

chyrens författare kommit och hvilket innefattas i hans (sid. 32) uttalade omdöme, att riksdagens uppgift vore att tillse, huru de särskilda samhällsintressena i ett rätt förhållande till hvarandra och till det hela kunna harmoniskt främjas och huru hindren för deras utveckling lämpligast kunna undanrödjas; att till följd deraf representanten vid riksdagen måste betrakta sig såsom en vårdare af *alla* samhällets väsentliga intressen, ej af något visst intresse till fördel för den klass, han tillhör, och att således vid val af riksdagsman man i första rummet har att se till förmågan att bevaka det allmänna borgerliga intresset och först i det andra speciel yrkesskicklighet eller klassförtjenst; hvadan ock ståndssammansättningen, enligt författarens förmenande, lemnar föga garantier för samhällsintressets ändamålsenliga bevakande.

Under erkännande att så väl samfälda som klassvalens princip fordrar, att samhällets speciela intressen i ett rättvist förhållande till sin vikt bevakas, angifver författaren vidare (pag. 4) skillnaden mellan samfälda val och klassval vara den, att de samfälda valens anhängare anse, att de speciela intressen, till hvilka man har att taga hänsyn vid deras bevakande i representationen, kunna hafva till målsmän medborgare *utan afseende på stånd eller klasser*, hvaremot, enligt klassvalsprincipens anhängares åsigt, de speciela intressen, i hvilka samhällsintresset förgrenar sig, framträda inom samhället *under formen af stora afdelningar, stånd eller klasser*, hvilka utgöra en öfver individerna stående ordning, den representationsrätten för samhället närmast tillkommer.

Frågan gäller således, huruvida de intressen, som i staten skola bevakas, lämpligast kunna främ-

jas genom en representation, sammansatt utan afseende på stånd eller klasser, eller vald med hufvudsakligt afseende fästadt på de speciela intressen, som i samhället förefinnas.

Den förra åsigten antager, att individen, redan på grund af sin egenskap af förnuftig varelse, bör representeras. Enligt den sednare är det allenast såsom verksam inom en bestämd sfer, som individen är berättigad att blifva i staten representerad.

Frågans lösning måste således föregås af en kort öfversigt af individens förhållande till staten. Står individen i ett omedelbart förhållande till staten? I sådant fall är representationssättet efter allmänna val det förnuftigaste.

Men nej! Individen står numera ej i ett omedelbart förhållande till staten. Det har gifvits en tid, då han gjorde det. Historien om det äldsta samhällskicket visar oss staten såsom en förening af *män för sig*. Det var den individuella friheten i sin renaste form; men den individuella frihetens gyllene ålder var också tiden för sjelfviskheten i sin råaste gestalt. Sjelfhämnden var lag och näfrätten var rätt. Småningom gick likväl odlingen framåt och, såsom Geijer säger, syftar all kultur på sjelfviskhetens uppoffring för slägtets stora idéer. Arbetets fördelning, det vill säga, den olika riktning, som samhället, i följd af olika anlag och behof, nödvändigt gifver de menckliga förmögenheterna, skapade *korporationerna*, i hvilka den individuella friheten inskränktes och måste lemna rum för en allmänna anda — *skråandan*. Denna har åter i nyare tid fått vika för en högre anda — *samhällsandan*, till följd af hvilken hvarje individ uppfattar sig såsom medborgare i ett gemensamt fädernesland.

Närmare bestämdt eger det förhållande rum mellan individuel frihet, skråanda och samhällsanda, att den individuella friheten väl inskränkes af skråandan, men att den ej går under för, utan fortlevver i densamma, samt att skråandan erhåller en allmännare omfattning genom samhällsandan, dock utan att sjelf helt och hållet uppgå i den sednare.

Då nu anhängarne af den samfälda valprincipen utgå från den åsigt, att individen såsom sådan bör representeras, så betrakta de staten såsom en machin, i hvilken individerna äro delar. Likasom alla delarne, vederbörligen hopfogade, utgöra maskinen, så utgöres, enligt deras åsigt, staten af individernas sammanräknade antal. Helt annorlunda uppfattas staten af anhängarne till klassvalsprincipen. Enligt deras åsigt utgör staten inom andens värld hvad ett organiskt väsende är i den medvetlösa naturen. Ett organiskt väsende är ett sådant, hvars alla delar äro genom en inre kraft förenade till ett lefvande helt och hvars delar stå i en inre vaxelverkan med hvarandra. På samma sätt eger hvarje samhälle ett inre andligt lif, som yttrar sig i folkets lagar och seder, och dess medlemmar stå i ett ömsesidigt beroende af hvarandra, hvarigenom de komma till den högsta utvecklingen af sina krafter och bäst befordra det hela.

Gifve vi nu akt på verkligheten, sådan den vid en noggrannare betraktelse visar sig, så finna vi, att hvarje samhällsindivid, för att utbilda sin personlighet, valt ett visst *fält för sin verksamhet*. Detta verksamhetsfält är hvad man kallar hans *kall*, hvilket kan vara offentligt eller enskildt. På samma sätt som hvarje lem i människokroppen har sin särskilda förrättning, så är äfven inom

samhällsorganismen oundgängligt, att hvar och en har sitt särskilda kall. Det måste därför betraktas såsom en brist i ett folks sedliga lif, ju flera medlemmar som äro i saknad af ett bestämdt yrke eller en bestämd sysselsättning; ty först och främst lärer det till skada för de individer, som äro i saknad af detta vilkor för sin utveckling, och sedan för samhället sjelf, hvilket lider ju mindre utveckladt hos dess medlemmar andens lif är. Men det är just det sednare slaget medborgare, i dagligt tal kända under benämningen politiska kannstöpere, som utgöra de, hvilka, enligt åsigtorna hos den allmänna valprincipens anhängare, utgöra samhällets kärna och de, som företrädesvis skola representeras. Läkare utan praktik, domare utan domsagor, grosshandlare utan kontor, handverkare utan verkstad, bönder utan jordbruk, med ett ord, *medborgare i allmänhet*, se der idealerna för den allmänna valprincipen! Man skulle svårligen kunna komma till en så förvänd åsigt, så vida man ej förbisåge, att *det icke gifves något allmänt utan enskildheter*. "Mannen för sig" var egentligen icke medborgare. Han bildade sjelf en stat i staten. Det är först såsom medlem af en korporation, som individen blifver medborgare. Uti nationalrepresentationen är det därför ingalunda individen såsom individ, å hvilken man bör fästa hufvudsakligt afseende, utan individen bör representeras *endast så vida han är medlem i någon af det borgerliga samhällets organiska föreningar*. Representanterna skola således representera icke de enskilda, icke ens massan, utan något af samhällets stora intressen, hvilka liksom äro närvarande i representantens person, så att han, strängt taget, representerar intressen, icke personer.

Allmänna valprincipen hvilat sålunda på en felaktig grund och måste därför leda till felaktiga resultat. Först och främst inträder nemligen, vid tillämpning af allmänna valprincipen, i synnerhet i större, glest befolkade länder, likgiltighet för afgifvande af rösterna, emedan hvar och en tycker, att bland den stora mängden hans röst har så obetydlig vikt, och de röstberättigade infinna sig därför mindre talrikt vid omröstningarna. Här af blifver följden, att valen falla i händerna på ett mindre antal, ett parti som tillgodoser de särskilda, tillfälliga intressena på de allmänna intressenas bekostnad. Vill man därför genom valrättighet väcka medvetande hos individen att hafva utöfvat något politiskt inflytande och tillika genom valet åstadkomma ett uttryck af den allmänna nationalviljan, så synas allmänna val snarare motverka än befördra detta ändamål.

Vidare göres genom allmänna val bildningen till en likgiltig sak. Det ligger i sakens natur, att vid allmänna val pluraliteten måste bestå af jemförelsevis obildade. Den bildades röst bland en massa obildade förklingar såsom en ropandes röst i öknen. Man hör honom icke och om man också hör honom, så förstår man honom icke. På detta sätt och då vid de allmänna valen pluraliteten vanligen endast har *ett* intresse att bevaka, nemligen antingen jordbruksintresset eller handels- och manufakturintresset, så blifver, i hvilketdera fallet som helst, ettdera intresset undertryckt, för att icke nämna, att man, genom att begrafva embetsmännens röster bland de mindre bildades, utestänger den högre bildningen och erfarenheten i statens värf från politiskt inflytande. Fördelas deremot valrättigheten på särskilda stånd, så är hvarje valman sina medvalmän mera jemlik i bildning. Man

förstår bättre en som tillhör samma yrkesklass, af hvilken man sjelf är medlem. Man känner honom bättre. Man lyssnar med större förtroende till hans framställning. Hans kunskaper hafva lättare att göra sig gällande. Han blifver följaktligen sjelf angelägnare att deltaga i valet. Korteligen, fördelarne af valrättighetens fördelning på särskilda stånd äro, att intet viktigare samhällsintresse undertryckes, utan hvart och ett sådant blifver hördt, samt att möjligheten för bildningen att göra sig gällande blifver större.

Bland allmänna valrättens olägenheter är slutligen att märka den inkonsequens, hvartill allmänna valprincipens anhängare alltid göra sig skyldiga genom nödvändigheten att för principens tillämpning stadga en valcensus. Man uppställer såsom grundsats, att hvar och en såsom en förnuftig personlighet är berättigad att blifva representerad, men i tillämpningen nödgas man göra så stora inskränkningar, att pluraliteten af förnuftiga människor utestänges från valrätt; ty tillämpade man principen konsekvent, så skulle valrätt äfven tillerkännas qvinnan, tjenaren och den fattige, hvilka visserligen äfven hafva intressen att bevaka, enär lagar ständigt stiftas till inskränkning eller utvidgning af deras rättigheter. Men detta kunna allmänna valrättens anhängare naturligtvis ej medgifva och begå således en ofantlig inkonsequens. Så fordrar det hvilande representationsförslaget såsom vilkor för valrättens utöfning egandet eller innehafvandet med stadgad åborätt af fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst 1,000 rdr eller att man på minst 5 år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande 6,000 rdr, eller ock erlägger till staten bevilling för en till minst 800 rdr uppskattad

årlig inkomst. Kan man i sjelfva verket tänka sig ett värre hån emot fattigdomen, likasom skulle människovärdet bero af egandet af jord eller viss årlig inkomst! Då man vet, att kristendomen just blifvit kringspriidd genom fattiga arbetare och att den är ett evangelium för de fattiga, huru är det då möjligt i ett samhälle, som kallar sig kristet, att ifrågasätta en sådan lagstiftning? Man borde veta, att egendom och personlighet äro inkommensurabla storheter, det vill säga af den art att de ej kunna med hvarandra jemföras. Man erinrar sig, vid fråga om census, ovilkorligen Palmérs bekanta tal till sin stöfvelknekt efter granskningen af 1840 års representationsförslag. Detta fordrade såsom vilkor för valrätt af utöfvare af annat yrke än jordbruk och bergsbruk en årlig inkomst af 300 rdr. Palmér öfverräknade värdet af sin lösegendom, men kunde omöjligen uppbringa det till högre belopp än 299 rdr 75 öre. Han blef förtviflad. Han, den utmärkte litteratören, snillet, den store humoristen, var ohjelpigen utestängd från rättigheten att välja folkrepresentant. Då rann honom plötsligt i hågen, att han under sängen hade ett bohagsting, som han glömt upptaga i räkningen — stöfvelknekten, värd 25 öre. Triumf! Palmér hade valrätt. Lika bekant är en annan anekdot om en Amerikanare, hvars enda egendom bestod i hans åsna, hvikens värde just jemt uppgick till det minimibelopp, statens valordning stadgade såsom vilkor för representationsrättens utöfning. Ridande på sin åsna begaf sig mannen på väg till valorten, men måste dervid passera en flod, som starkt uppsvällt i följd af under natten fallet ymnigt regn, hvilket hade till följd att åsnan drunknade. Mannen kom med möda öfver till den motsatta stranden, men o ve! han hade numera ej

valrätt. Hvad skall man säga om ett valsätt, som gör valrättens utöfning beroende i förra fallet af egandet af en stöfvelknekt och i det sednare af en åsna?

Vi anse oss härmed hafva visat, att allmänna valprincipen hvilar på en oriktig uppfattning af individens förhållande till staten; att den gör sig skyldig till den inkonsequensen att från valrätt utestänga pluraliteten af dem, som enligt densamma borde vara valberättigade; att den hindrar bildningen att göra sig gällande och lägger lagstiftande makten i händerna på *en* samhällsklass, hvilken för tillfället är den talrikaste och som genom sjelfva sin öfvervigt lätt förledes att sätta sitt enskilda partiintresse framför så väl de öfriga klassernas, hvilka blifva undertryckta, som det allmänna bästa.

---

Men om nu individen icke står i ett omedelbart förhållande till staten, utan är statsborgare endast såsom medlem i någon af det borgerliga samhällets stora organiska förgreningar eller intressen, hvilka äro dessa intressen, som i staten böra representeras?

Hos alla folk, hvarest en samhällsordning existerar, förekomma tre särskilda sätt, på hvilka individernas verksamhet yttrar sig och hvilka bilda tre stora förgreningar af skilda samhällsintressen.

Idkare af jordbruk, bergsbruk och skogsskötsel bilda en klass, hvilkens uppgift det är att ur jorden vinna den näring, som odlingen gjort henne skicklig att skänka. Till denna klass kunna ock räknas idkare af jagt och fiske.

Den andra stora samhällsklassen utgöres af dem, som förädla jordens produkter, verkställa varubyte med fremmande länder eller genom ut-

låning af sitt samlade kapital befordra det menskliga arbetet.

En tredje samhällsklass bildas af dem, hvilka omedelbart arbeta för det allmänna, för statens styrelse och försvar mot yttre fiender samt för folkets bildning.

Dessa äro de naturliga stånden, som förekomma i hvarje ordnad samhälle. Till något af dessa stånd kan hvarje nyttig samhällsmedlem hänföras. Här hafva vi sålunda en fast grund, hvarpå en representation kan byggas.

Man anmärker häremot, att stånden representera ensidiga intressen. Detta är endast fallet, då stånden grunda sig på privilegier, men om de utgöra naturliga organer för de i samhällsorganismen herrskande intressen, hvad annat än just dessa intressen i harmonisk förening skall en lagstiftande församling representera? Och om urproducentens, förädlingsproducentens och embetsmannens intressen blifva representerade, så blifva samhällets alla organiska intressen representerade. Vidare vinner man, genom valrättighetens fördelning på särskilda stånd, så att jordbrukare, industriidkare och embetsmän välja hvar för sig, den fördelen, att hvarje valman blifver sina medvalmän mera jemlik i bildning; hvarigenom valet för honom vinner ökad intresse, emedan han sålunda bättre kan hoppas att göra sina kunskaper och sina åsikter gällande. Valrätten kan genom sådana ståndval göras lika allmän och till och med vinna större utsträckning än genom allmänna val, hvarjemte man undgår den förhatliga klippa, hvarpå de allmänna valen alltid stranda, nemligen census.

Men om nu redan ur dessa allmänna grunder val, grundade på de naturliga stånden, visa sig ega företräde framför allmänna val, så är det slut-

ligen en omständighet, på hvilken bör fästas ett synnerligen stort afseende i fråga om en förändring af den svenska nationalrepresentationen. Utvecklingen af ett folks historiska lif bör nemligen betraktas såsom ett sammanhängande helt, hvaruti hvarje föregående slägte öfverlemnar sin bildning och resultaterna af sitt arbete åt ett följande slägte, som åter har att lemna det förökadt och fullkomnadt åt det nästföljande. Hela ett folks föregående lif måste betraktas såsom dess uppfostran, genom hvilken det under försynens ledning blifvit fördt till den bildningsgrad, det för närvarande innehar. Man måste då, vid införande af förändringar i ett folks författning, göra afseende på detta folks medelst hela dess föregående lif vunna uppfostran, dess derigenom uppnådda bildningsgrad och tillstånd. Inga andra förändringar i ett folks politiska författning kunna följaktligen anses såsom verkliga förbättringar än de, som motsvara folkets genom hela dess föregående lif beredda och i närvarande tidpunkt uppnådda bildning. Derföre kan en författning, hvilken hos ett folk är lämplig, hos ett annat, med hvars bildningsgrad den icke öfverensstämmer, vara alldeles olämplig, hvarjemte den hos samma folk kan i en tidpunkt vara lämplig, i en annan åter olämplig. I synnerhet måste man, i fråga om förändring i statsförfattningen, då fästa vikt på författningens samband med folkets odling, när författningen genom sin ålder liksom sammanväxt med folkets lif samt under många århundraden värnat dess frihet mot yttre och inre angrepp.

Sverige är, med undantag af England, det enda konstitutionela land i Europa, som eger en statsförfattning, oafbrutet utvecklad ur gamla förhållanden till sitt nuvarande skick. Andra länder,

hvilka antagit den konstitutionela statsformen, byggd på allmänna val, hafva antagit den på en gång såsom något nytt. Deras konstitutioner hafva saknat sammanhang med deras äldre statskick. Också hafva de i farans stund sällan hållit profvet. Det har gått med dem som med honom, som byggde sitt hus på sanden. "Floden kom och vådret blåste och stötte på huset och det föll omkull och dess fall var stort." Och der de icke redan hafva fallit, dessa efter fremmande mönster införda konstitutioner, hvilka hvarken sammanhänga med folkets historiska lif eller hvila på samhällets naturliga grundvalar, sannerligen de stå icke på säker botten! Annorlunda hos oss. Revolutionerna hafva väl åstadkommit ändringar i statsskicket, men dess grundvalar hafva qvarstått i århundraden. Skall svenska folket nu kullstörta grundvalarna till den byggnad, som i öfver 5 århundraden utgjort dess frihets palladium? Omröstningen angående det hvilande representationsförslaget kommer att besvara denna fråga.

Det felaktiga i vår nuvarande representation ligger i fyrdelningen och det invecklade arbetsättet. Är samhället en organism, hvilken således bör utvexa i sitt lifs naturliga former, så hade adel, preste- och borgarestånden, då de småningom uppväxte på odalmannagrunden, samma rättighet att blifva till lif, som all organisk varelse besitter, men de motsvara nu icke hvad de fordom voro. Borgareståndet har organiskt utvecklats sig. Det har med sig införlifvat de elementer, som naturligen tillhöra det industriella ståndet i staten. Det återstår endast att deri upptaga industridkare på landet; en förändring mot hvilken hinder så mycket mindre bör möta, som den ekonomiska lagstiftningen efter hand utjemnat näringsrätten, så

att, såsom man anmärkt, någon annan skilnad mellan stad och land numera ej finnes än att husen stå tätare i staden än på landet. Adeln och presterna innehafva deremot halfva representationen, utan att *numera* något rimligt skäl kan anföras till stöd för detta förhållande. Hvarken kan denna rättighet grundas på dessa stånds antal eller på deras förmögenhet; ty till antalet utgöra de en obetydlighet i jemförelse med de öfriga stånden och de orepresenterade, och hvad förmögenheten angår, så är det väl icke så länge sedan adelns jordegendom utgjorde en fjerdedel af svenska jorden, men antalet af adelns jordagods har sedermera minskats, och den tid torde icke vare aflägsen, då ståndets anseende i ekonomiskt hänseende endast kan uppehållas genom rika giften ur de ofrälse klasserna; och presteståndets förmögenhet, i förhållande till det öfriga svenska folkets, är ganska ringa.

Icke heller kan dessa stånds representationsrätt grundas på deras öfvervägande bildning, ty om man undantager några enskilda, hvilka inom dem, liksom sådana inom öfriga samhällsklasser, utmärka sig för kunskaper och odling, icke kan man säga, att adlen och presterna utgöra hälften af alla bildade människor i riket.

När adlen i Sverige först uppkom, såsom ett från det öfriga folket genom privilegier skildt stånd, skedde det mot åtagande af ett onus till rikets försvar: rusttjensten, men skyldigheten att rusta har länge sedan upphört att vara bunden vid vissa *släkter*. Den är numera bunden vid vissa *hemman*, som med tiden öfvergått i andra, ofta oadliges, händer. Och likväl hafva samma släkter bibehållit rättigheten att såsom adel stå skilda från det öfriga folket och utgöra en fjer-

dedel af representationen. Det är således en verklig orättvisa mot det öfriga svenska folket, då adlen bibehåller en rättighet, som blifvit den förlänad såsom ersättning för en skyldighet, hvilken icke mera fortfar. Dessutom strider adelsinstitutionen mot andan af kristendomen, som icke känner några ärftliga företrädesrättigheter. Att upphöja den fysiska principen, afelsen, till första elementet i en representationsförsamling är att upphöja det sinliga öfver det förnuftiga. En hårdare, men tillika sannare, dom öfver adelsinstitutionen har likväl ingen fällt än en af riddarhusets egna medlemmar, hvilken yttrade, att det, såsom vilkor för representationsrätt på riddarhuset, hvarken fordrades att vara något eller att veta något eller att ega något. Att adlen såsom stånd bör försvinna, derom torde således meningarna icke vara delade.

Hvad presteståndet angår, så var det genom påfvemaktens inflytande, som detta stånd först vann betydelse såsom en egen korporation, skild från det öfriga folket. Sitt politiska inflytande erhöll det, för att bilda en motvigt mot adlen. Det egde sitt berättigande såsom stånd så länge det företrädesvis representerade lärdomen och embetsmannadugligheten. Ingen vågar likväl påstå, att så numera är förhållandet, och presteståndet kan icke med fog göra anspråk på att utgöra mera än en ringa del af embetsmannaståndet.

Att åter detta sednare bör i representationen upptagas såsom ett eget stånd, följer deraf, att representationen bör vara en trogen bild af *hela* folket. Hvad som hos folket eger vikt och inflytande, bör ock göra det inom representationen; annars uttrycker denna icke folkets verkliga lif. Är nu svenska embetsmannaståndet en integre-

rande del af svenska folket, så bör det och såsom en sådan del upptagas i representationen. Ett ytterligare skäl härtill ligger deri, att denna samhällsklass utan all fråga hos sig innesluter den största erfarenhet i allmänna värf. Genom en representation efter allmänna val skulle det likväl kunna hända, att ingen enda, som praktiserat i lagtillämpning, finge tillträde i rikets lagstiftande församling. Man säger: "sådant kan ej hjälpas; det hör till naturen af ett konstitutionellt samhälle, att folkets majoritet, vid valen uttryckt genom rösternas pluralitet, måste besegra minoriteten." Ingenting är likväl falskare än ett sådant resonemang. Deraf att *en* samhällsklass är en annan till antalet öfverlägsen, följer på sin höjd, att den förra bör ega att välja *flera* representanter än den sednare, men alldeles icke att den sednare skall blifva *utan* representanter. Ty rättvisan fordrar, att hvarje samhällsklass representeras i förhållande till sin vikt i staten. En minoritet af valmän, helst om den representerar ett viktigt samhällsintresse, bör därför också hafva en minoritet af representanter vid riksdagen. I annat fall blifver representationen icke en trogen, utan en falsk bild af det folk, den skall representera. Hvar och en inser utan svårighet det rätta och billiga häruti, men det rätta kan omöjligen göras gällande utan medelst stånds eller klassval. Endast sålunda kan man göra rättvisa åt alla samhällets stora intressen; hvaremot allmänna valprincipen uteslutande gynnar den tillfälliga majoriteten.

Vi öfvergå nu till en kort redogörelse för vårt förslag, hvilket rättast torde böra anses såsom en förening af stånds-, klass- och allmänna val.

Den största svårighet vid en representation, byggd på klassindelning, ligger i mångfalden af

de i samhället förekommande yrken, i den lätthet hvarmed öfvergången kan ske från ett yrke till ett annat, samt deruti att en person samtidigt kan utöfva flera yrken. Emellertid låta, såsom vi ofvan yttrat, samtliga de i staten förekommande yrkesklasser hänföra sig till tre större enheter, hvilka vi, med bibehållande af den uråldriga benämningen, kallat *stånd*. Dem, som skulle vara att hänföra till både borgare- och bondestånden, hafva vi ansett böra sjelfva få bestämma, inom hvilketdera de vilja välja riksdagsfullmäktig, och såsom garanti mot missbruk härutinnan ansett lämpligt att föreslå valrättens förlust för den, som beträdes att vid val till samma riksdag hafva röstat i flera än en valförsamling. Hvad beträffar den anmärkning, hvilken vi förutse, att klassvalsprincipen i afseende å borgareståndet helt och hållet lemnats utan afseende, så när, efter näringsfrihetens fullkomliga införande, de särskilda borgerliga yrkena knappast kunna sägas hafva sins emellan stridiga intressen att bevaka, utan hufvudsakligen hafva sådana i förhållande till jordbruks- och embetsmannastånden, samt alla borgerliga yrken af ålder varit förenade till ett gemensamt stånd, finnes intet skäl att åter upphäfva denna häfdvunna förening.

Helt annat är förhållandet inom embetsmannaståndet. Detta har aldrig bildat en politisk förening. Gemensamt ståndsval låter sig här ej utan största svårighet införa. Deremot torde för klassval inom detta stånd hinder så mycket mindre möta, som flera af dessa klasser redan för vården af gemensamma ekonomiska angelägenheter äro vana att tidtals sammanträda. Den stora olägenhet, som i vårt glest bebodda land alltid möter vid indelning i valkretsar, hafva vi sökt afhjelpa

genom att föreslå begagnandet af voteringsmedlar vid omröstningarna. Till stöd härfor åberopa vi följande yttrande i J. Stuart Mills bekanta arbete "Om det representativa styrelsesättet:" (p. 216) "Menniskorna äro alltid benägna att visa den bästa sidan af sin karakter, till och med inför dem, som ej äro värdigare än de sjelfva. Menniskorna skola votera mycket snarare på ett vanhederligt eller lågt sätt (af snålhet, elakhet, hämnd, personlig afundsjuka, eller i följd af klass- eller sekt-intressen) om omröstningen är hemlig än om den är *offentlig*. Det finnes fall — och det är mycket möjligt att de inträffa ganska ofta — då den enda tygel på en majoritet af skälmar är deras ofrivilliga vördnad för opinionen hos en hederligt sinnad minoritet." Vi tillägga endast, att detta voteringsätt icke är i Sverige oförsökt. Det användes nemligen, som bekant är, vid val af själasörjare.

Hvad angår antalet af borgareståndets fullmäktige, så är afseende hufvudsakligen fästadt på städernas folkmängd inom länen. Det kan härvid icke hjälpas, att så väl de mindre städerna som landsbygdens borgerskap nödgades bilda gemensamma valkretsar med de större städerna. Samma olägenhet förefinnes, hvad angår de mindre städerna, uti det hvilande representationsförslaget; men den torde i högst väsentlig mån afhjelpas genom det ofvannämnda förslaget om voteringsmedlars begagnande vid omröstningen.

Hvad i öfrigt angår ledamöternas antal i den föreslagna representationen, så hafva vi tänkt oss, att detta borde i medeltal uppgå till omkring 300, nemligen 96 embetsmän, 96 borgare och 108 bönder. Domsagornas antal utgör för närvarande 102, men genom deras framtida delning torde snart

nog det antal, vi uppgifvit, uppkomma. Att bondeståndet sålunda erhöle någon liten numerisk öfvervigt, torde i betraktande af detta stånds talrikhet och värdet af den egendom, det innehafver, ej finnas obilligt.

I betraktande af den större bildning och vana vid offentliga värf, som i allmänhet finnes inom embetsmänna- och borgarestånden, hafva vi föreslagit, att valen der skulle ske per capita. Faran för demokrati, i händelse enahanda rätt äfven öfverlemnades åt bondeståndet, vore visserligen icke stor, men som vi föreställa oss, att, derest en stånds fördelning bibehölles, bondeståndet helst skulle vilja bibehålla sitt gamla valsätt, hafva vi icke föreslagit någon förändring i detsamma.

Vi hafva ansett hvarje välfrejdad svensk man, som uppnått 25 års ålder och sig i riket 10 år uppehållit, utan afseende å hvilket stånd han tillhör, böra vara valbar till riksdagsfullmäktig. *Det är här, hwarest, enligt vårt omdöme, allmänna valprincipen bör tillämpas.* Det är nemligen fullkomligt riktigt hvad den ofvan uppgifne brochyrförfattaren uppgifver, att representanten vid riksdagen måste betrakta sig såsom vårdare af *alla* samhällets väsentliga intressen och ej af något visst intresse *till fördel* uteslutande för den klass, han tillhör, och att man således vid valet har att i första rummet se till förmågan att bevaka det allmänna medborgerliga intresset och först i det andra yrkesskicklighet. Men deraf följer icke, att valen böra vara allmänna, hvarigenom lätt hela makten kommer i händerna på en enda samhällsklass, som för tillfället är den talrikaste, utan att de öfriga ens blifva hörda inom representationen, utan den enda slutföljd, man kan draga af

ofvannämnda förhållande, är den, att man, *i fråga om valbarhet, icke* bör fästa afseende å *stånd* eller *yrke*. Anser en viss klass, att en person, tillhörande ett annat stånd eller yrke, kan bättre representera klassen, så må sådant vara henne tillåtet. Klassen har emellertid haft tillfälle att göra sig hörd inom representationen.

Hvad angår representationens sammanträde på två afdelningar, så enär, sedan de samhällsklasser, vi ofvan uppgifvit, blifvit representerade, inga särskilda elementer till en öfre kammare finnas, hafva vi ansett fördelningen i två kamrar lämpligast böra ske i öfverensstämmelse med den norska författningen, öfvertygade att den återhållande kraft, som man anser böra finnas hos en öfre kammare, sålunda i tillräcklig mån vinnes.

Hvad slutligen angår den större eller mindre sannolikheten att lyckas genomdrifva ett sådant representationsförslag, som det ifrågavarande, så föreställa vi oss att svårigheterna ej skulle blifva så betydliga. Då adlen år 1840 afsade sig *sjelfskrifvenheten* och antog tvåkammerssystemet, skedde det på vilkor att nämnda system skulle grundas på klass eller ståndsväl. Det är således mycken anledning att ett sådant förslag, som det ifrågavarande, skulle af adlen bifallas, i hvilket fall presteståndet säkert förenade sig med Adeln. Borgareståndet, som visat sig böjdt att antaga hvarje förslag, som innefattat ett frö till representationsfrågans utveckling och till och med 1854 antog greife Lagerbjelkes förslag, som endast afsåg en förändrad organisation af de fyra stånden, skulle säkert icke motsätta sig det ifrågavarande förslaget. Hvad slutligen angår Bondeståndet, så enär detta stånd vunne visshet att få mera än  $\frac{1}{3}$ :del

i utbyte mot den  $\frac{1}{4}$ :del, som det nu innehar i riksrepresentationen, torde man kunna hoppas, att detta stånd, så vidt utgången på detsamma berodde, ej skulle komma att lägga hinder för en länge väntad lösning af den svåra frågan.

## Sammandrag

af

### Förslag till Riksdags-Ordning.

§.

Rikets Ständer äro svenska folkets representer och kunna, i utöfningen af sin befattning, icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar. Deras befattning utöfvas af riksdagen, som består af två afdelningar, ett Lagthing och ett Folkthing.

§.

Rikets Ständer äro: Embetsmannaståndet, Borgareståndet och Bondeståndet.

Till embetsmannaståndet räknas de som äro i allmän tjänst eller derifrån erhållit afsked med pension.

Till Borgareståndet räknas de som erlægga bevilling för borgerlig rörelse eller inkomst samt ej äro att hänföra till embetsmanna- eller bondeståndet.

Till Bondeståndet räknas de som ega, med stadgad åborätt innehafva eller arrendera i mantal satt jord.

De som, på grund af ofvanstående bestämmelser, äro att hänföra till både borgare- och

bondestånden, ega att sjelfva bestämma, inom hvilketdera de vilja välja riksdagsfullmäktig.

Valberättigade äro blott de svenska medborgare, som fyllt 21 år, varit 5 år i riket bosatta och derstädes uppehålla sig.

## §.

Valet suspenderas för den

- a) som är i annans lagstadda tjänst;
- b) som tillhör arméens eller flottans gemenskap;
- c) som njuter understöd af allmänna fattigvården;
- d) som blifvit ställd under förmyndare;
- e) hvars egendom blifvit till borgenärer afträdd till dess borgenärerna hafva erhållit full betalning eller ackord blifvit af Rätten fastställt.

## §.

Valrätt förloras af den

- a) som blifvit dömd till straffarbete eller förlust af medborgerligt förtroende;
- b) som gått i fremmande makts tjänst utan regeringens tillstånd;
- c) som förvärfvat medborgarerätt i fremmande stat;
- d) som blifvit öfvertygad att hafva köpt röster eller sålt sin egen röst eller som vid val till samma riksdag röstat i flera än en valförsamling.

## §.

Embetsmannaståndet består af följande klasser: militärklassen, domareklassen, civila embetsmannaklassen, prestklassen, offentliga lärareklassen, ledamöter af vetenskaps- och svenska akade-

mierna, lärare vid universiteterna i Upsala och Lund samt Carolinska institutet.

Riksdagsfullmäktige af militärklassen väljas af vid vederbörande regementen och kårer anställda officerare och underofficerare sålunda, att gardesbrigaden, topografiska kåren och ingenjörkåren tillhopa välja två riksdagsfullmäktige, 1:sta militär-distriktet tre, 2:dra militär-distriktet fyra, 3:dje militär-distriktet fem, 4:de militär-distriktet fyra, 5:te militär-distriktet två, befälet vid Gottlands national-beväring 2 och Kongl. Maj:ts flotta sex riksdagsfullmäktige.

Valen förrättas inför vederbörande Chef för gardesbrigaden, Generalbefälhafvare eller Befälhafvande amiral.

Riksdagsfullmäktige af domareklassen väljas sålunda, att Högsta domstolen utser en fullmäktig och samtliga vid eller under Rikets tre Hofrätter anställda ordinarie embets- och tjänstemän välja åtta, nemligen Svea Hofrätts tre, Göta Hofrätts tre och Skånska Hofrättens välja två riksdagsfullmäktige.

Valen förrättas af Högsta domstolen inför Justitie-Cancelleren samt af de vid eller under Hofrätterna anställda embets- och tjänstemän inför Hofrätterna i Stockholm, Jönköping och Christianstad.

Riksdagsfullmäktige af civila embetsmannaståndet väljas sålunda, att de vid Statsdepartementerna, Rikets Kollegier och af Kongl. Maj:t förordnade styrelser i hufvudstaden anställde ordinarie embets- och tjänstemän välja tre, de vid Öfverståthållare-embetet anställda eller derunder lydande en och de i hvartera af rikets 24 län

anställda ordinarie embets- och tjänstemän välja en fullmäktig.

Valen förrättas i hufvudstaden inför Öfverståthållare-embetet och i landsorten inför Konungens Befallningshafvande.

Riksdagsfullmäktige af prestklassen väljas sålunda, att samtliga de i Stockholm anställde ordinarie prester, klockare och organister välja en och de i hvarterdera af rikets 12 stift anställda ordinarie prester, klockare och organister välja en fullmäktig.

Valen förrättas i Stockholm inför Stadsconsistorium och i öfriga stiften inför vederbörande consistorium.

Riksdagsfullmäktige af den offentliga lärarklassen väljas sålunda, att samtliga de vid Stockholms elementarläroverk och folkskolor anställda lärare välja en och de i hvarterdera af rikets 12 stift vid elementarläroverk och folkskolor anställda ordinarie lärare välja en fullmäktig.

Valen förrättas i Stockholm inför Stadsconsistorium och i öfriga stiften inför vederbörande consistorium.

Vetenskapsakademien väljer vid ordinarie sammankomst en riksdagsfullmäktig.

Svenska akademien väljer en riksdagsfullmäktig. Valet sker inför Svea hof-rätt.

Samtliga vid hvarterdera af rikets universiteter anställda akademiska tjänstemän välja en riksdagsfullmäktig. Valet sker inför vederbörande consistorium academicum.

Läranne vid carolinska institutet och samtliga i Stockholm praktiserande läkare välja en riksdagsfullmäktig. Valet sker inför Sundhetskollegium.

De som erhållit afsked med pension, ega att välja inom den klass, till hvilken de vid afskedstagandet hört.

Alla val inom detta stånd skola ske per capita; hvarvid den röstande eger att antingen afgifva sin röst muntligt eller låta ingifva voteringsedel, öppen eller förseglad, egenhändigt under-tecknad af den röstande samt försedd med hans sigill eller bestyrkt af tvenne vittnen.

## §.

Borgareståndets fullmäktige väljas sålunda, att Stockholms stad utser tolf och Göteborg fem egna fullmäktige. Af de till borgareståndet i öfrigt hörande personer utses följande antal riksdagsfullmäktige: inom Stockholms län två, Upsala län tre, Södermanlands län fyra, Östergötlands län sju, Jönköpings län fyra, Kalmar län fem, Wexiö län en, Wisby län två, Blekinge län fem, Christianstads län tre, Malmöhus län åtta, Hallands län tre, Göteborgs län tre, Elfsborgs län fyra, Skaraborgs län tre, Wermlands län tre, Örebro län fyra, Westerås län fyra, Kopparbergs län två, Gefleborgs län fyra, Westernorrlands län två, Jemtlands län en och Norrbottens län en riksdagsfullmäktig.

Valen ske per capita inför Konungens Befallningshafvande efter indelning i valkretsar, som af Kongl. Maj:t särskildt bestämmes; och hvarvid den röstande må ega att afgifva sin röst muntligt eller med begagnande af sådan voteringsedel, som ofvan sägs.

## §.

Bondeståndets riksdagsfullmäktige väljas af samtliga egare, innehafvare med stadgad åborätt

eller arrendatorer af i mantal satt jord inom hvarje domsaga.

Valen förrättas sålunda, att de valberättigade inom hvarje pastorat efter hemmantalet inför kommunalstämmans ordförande utse en elektor, hvar efter samtliga de valda elektorerna på samma dag och ställe sammanträda inför Härads-rätten att der välja fullmäktig, hvarvid hvarje elektor röstar efter det hemmantal, som det pastorat, hvilket han representerar, innehåller.

## §.

Valbar till riksdagsfullmäktig är hvarje väl-fredad svensk man, utan afseende å hvilket stånd han tillhör, som uppnått 25 års ålder och sig i riket 10 år uppehållit.

Blifver någon till fullmäktig för flera stånd eller å flera ställen vald, ege han att sjelf bestämma, hvilket val han vill antaga.

## §.

Hvarje riksdagsfullmäktig är berättigad till ersättning af statskassan för resekostnaden till och från riksdagen och för underhåll den tid, han der uppehåller sig, efter 10 r:dr rmt om dagen.

## §.

Statsråden hafva, i följd af sitt embete, tillträde till riksdagen och äro berättigade att under förhandlingarna, så ofta de vilja och i öfverensstämmelse med arbetsordningen, erhålla ordet.

## §.

Riksdagen öppnas i allmänhet första söckne-dagen i Februari månad hvar tredje år i rikets

hufvudstad, så framt ej Konungen, med anledning af utomordentliga omständigheter, såsom fientligt anfall eller smittosam sjukdom, dertill bestämmer en annan stad i riket. Sådan förordning skall då i god tid kungöras.

## §.

Utom den vanliga tiden eger Konungen rätt att vid utomordentliga tillfällen sammankalla riksdagen. Konungen utfärdar då en kungörelse, som bör vara uppläst i alla kyrkor minst sex veckor förr än riksdagens medlemmar skola möta på bestämde stället.

## §.

En sådan urtima riksdag kan af Konungen upplösas, när han för godt finner.

## §.

Riksdagens medlemmar fortfara i sin befattning i tre på hvarandra följande år vid så väl urtima som den lagtima riksdag, hvilken under tiden hålles.

## §.

Pågår en urtima riksdag då, när den lagtima skall sammanträda, upphör den förras verksamhet så snart den sednare är samlad.

## §.

Intetdera thinget kan hållas utan att två tredjedelar af dess medlemmar äro tillstädes.

Riksdagen utser bland sina medlemmar en fjerdedel, som utgör Lagthinget; de öfriga tre fjerdedelarne bilda Folkthinget.

Hvartdera thinget håller sina sammankomster särskildt och utnämner sin egen talman och sekreterare.

Omröstning i hvartdera thinget sker per capita.

## §.

Å hvarje lagtima riksdag skola inom åtta dagar efter dess öppnande tillsättas följande Utskott: ett Konstitutions-utskott, ett Stats-utskott, ett Bevillnings-utskott, ett Banko-utskott, ett Ekonomi-utskott och ett Lag-utskott. Dessa riksdagens ständiga Utskott skola bestå: Konstitutions-utskottet af 20, Stats-utskottet af 24, Bevillnings-utskottet af 20, Banko-utskottet af 16, Ekonomi-utskottet af 20 och Lag-utskottet af 16 ledamöter, hvilka hvartdera thinget till halfva antalet inom sig väljer; ankommande det på thingens sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, så ock att, derest Utskott anmäler behof af förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

## §.

Konungens propositioner så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt Utskotts behandling, kunna icke till behandling i thingen företagas, innan Utskott deröfver afgifvit yttrande. Angår motion annat ämne och rör det ej någotdera thinget enskildt, kan den ej utan remiss till Utskott bifallas.

## §.

När fråga, hvaröfver Utskott sig utlåtitt, till afgörande förekommer, skall densamma först föredragas i Folkthinget. Afstyrker Utskottet väckt

fråga och bifalles Utskottets utlåtande i Folkthinget, hafve frågan förfallit. Återremitteras Utskottets utlåtande, tage Utskottet frågan i förnyadt öfvervägande. Tillstyrker Utskottet väckt förslag och bifalles Utskottets utlåtande af Folkthinget, sändes det till Lagthinget, som antingen bifaller eller förkastar det och i sednare händelsen sänder det tillbaka med bifogade anmärkningar. Dessa tagas i öfvervägande af Folkthinget, som antingen låter förslaget förfalla eller återsänder det till Lagthinget med eller utan förändring. När ett förslag från Folkthinget har varit Lagthinget tvenne gånger förelagdt och andra gången blifvit derifrån återsändt med afslag, träde hela riksdagen tillsammans och med två tredjedelar af dess röster afgöres då förslaget. Emellan hvarje sådan öfverläggning böra minst två dagar hafva förlupit.

---

